

PRESSMEDDELANDE

Öppet brev till försvarsminister Sten Tolgfors:

Allmänheten passiviseras i krisberedskapen

Den 22-24 april övar ett stort antal myndigheter svensk krisberedskap. Övningen kallas SAMÖ 2008. Scenariot är omfattande IT-attacker mot de finansiella systemen. Ansvariga inom den finansiella sektorn, liksom inom polisen och andra myndigheter på nationell och regional nivå, kommer att övas att hantera en sådan händelse. Allmänheten gör sig dock icke besvär. Man får nöja sig med att kommentera andra krishanteringsaktörer och blir därmed en åskådare till förloppet. Detta riskerar naturligtvis att förstärka allmänhetens inställning att ”det allmänna” tar hand om oss i krissituationer.

Allmänheten påverkas av en kris. Det gör den alltid när något allvarligt händer i samhället. Allmänheten – de enskilda människorna – är faktiskt de mest utsatta av samhällets aktörer. Trots detta är det i praktiken mycket oklart vad det betyder när regeringen i den senaste krisberedskapspropositionen skriver att ”enskilda individer ... har självklart ett ansvar och en viktig roll i krisberedskapsarbetet”. Alltså: Regeringen anser att allmänheten är viktig för en fungerande krisberedskap. Den som känner till situationen och behoven håller med, men i verkligheten ser det annorlunda ut. SAMÖ 2008 är ett exempel på det.

Övningar är det bästa sättet att få veta hur krisberedskapen fungerar, även om det inte är på riktigt. Om en övning inte visar på några brister är det ingen bra övning. Verkligheten tenderar nämligen att vara värre än antagandena. Övningar är också ett bra sätt att bidra till motivation hos inblandade människor för uppgiften. Samverkansövningar behövs därför att det inte räcker med att var och en i krishanteringssystemet gör sitt för att helheten ska bli bra. Övningsscenariot är relevant. Fokus ligger på de finansiella systemen. Dem tänker visserligen knappast allmänheten på i vardagen, trots att de har praktisk betydelse för våra möjligheter att exempelvis både ta emot betalningar till oss och själva betala med pengar, kort eller via nätet. Men om övningens scenario skulle inträffa i verkligheten och systemen inte fungerar, skulle snart en förtroendekris i samhället bli effekten.

Är allmänheten då med i SAMÖ 2008? Ja, ”folket” är delaktigt, om än på ett mycket begränsat sätt. Krisberedskapsmyndigheten arbetar med ett allmänhetens nätverk som man hoppas kommer att bestå av 800-1000 personer. En knapp vecka före övningsstarten låg antalet anmälda på 400 personer. Nätverkets uppgift är att följa medias rapportering och kolla övade myndigheters hemsidor. Krisberedskapsmyndigheten vill framför allt veta om allmänheten uppfattar informationen som trovärdig och samordnad. Någon annan roll än betraktarens har således inte allmänheten.

Krisberedskapsmyndighetens bedömer att det totalt sett finns stora brister i samhällets krisberedskap. Samhället med alla sina aktörer har med andra ord en del att göra. Allmänheten skulle – både i rollen som en ansvarig medaktör och som en möjlig förstärkningsresurs – finnas med i SAMÖ fullt ut, om regeringens uppfattning följdes upp i konkreta beslut, togs på allvar och blev till verklighet. Så länge som myndigheternas avstånd till allmänheten bibehålls, kommer samhällets krishanteringsförmåga att fortsätta att ha stora brister och befolkningens generellt sett passiva hållning att bestå. Sluta bjud in allmänheten med armbågen. Statsmakterna måste visa i praktisk handling att man både ställer krav på och är beroende av allmänhetens aktiva åtgärder när krisen kommer. Civilförsvarsförbundet kräver att nästa stora samverkansövning på ett relevant sätt även ska omfatta allmänheten. Använd samhällets frivilliga resurser. Tillsammans kan vi stärka krisberedskapen.

Med vänliga hälsningar

CIVILFÖRSVARSFÖRBUNDET

Anders M. Johansson
Generalsekreterare